

AZERBAYCAN VE ERMENİSTAN ARASINDAKİ KRİZLER

HOCALI KATLIAMI

Ahmet Söylemez*

Karabağ Savaşı sırasında 26 Şubat 1992 tarihinde Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Dağlık Karabağ bölgesindeki Hocalı kasabasında yaşanan ve Azeri sivillerin Ermenistan'a bağlı kuvvetler tarafından toplu şekilde öldürülmesi olayıdır. "Memorial" İnsan Hakları Savunma Merkezi, İnsan Hakları İzleme Örgütü, The New York Times gazetesi ve Time Dergisine göre katliam Ermenistan'ın ve Rus 366. Motorize Piyade Alayı'nın desteğindeki Ermeni güçleri tarafından gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, Karabağ Savaşında Ermeni kuvvetlere komutanlık yapmış bugünkü Ermenistan Cumhurbaşkanı Serj Sarkisyan ve Markar Melkonyan'ın aktardığına göre kardeşi Monte Melkonyan, katliamın Ermeni güçler tarafından bir intikam olduğunu açıklamıştır.

İnsan Hakları İzleme Örgütü, Hocalı Katliamı'nı Dağlık Karabağ'ın işgalinden bu yana en kapsamlı sivil katliamı olarak nitelendirmiştir. Azerbaycan Cumhuriyeti'nin resmi açıklamasına göre saldırıda 106'sı kadın, 83'ü çocuk olmak üzere toplam 613 Azerbaycanlı hayatını kaybetmiştir.

DAĞLIK KARABAĞ SORUNU:

Karabağ sorunu, Azerbaycan ile Ermenistan arasında oldukça uzun bir tarihî geçmişe sahiptir. Halen bir çözüme kavuşturulmayı bekleyen Karabağ sorunu, katliamlar, yerinden edilmeler gibi ciddi insan hakları ihlallerine sebep olmuştur. Karabağ, Azerbaycan'daki Kür ve Aras ırmakları ile şu anda Ermenistan sınırları içinde bulunan Gökçe Gölü arasındaki dağlık bölge ve bu bölgeye bağlı ovalardan oluşmaktadır. Bu bölge, Azerbaycan'ın diğer bölgeleri ile Ermenistan ve İran topraklarını kontrol edebilecek bir noktada bulunması nedeniyle jeopolitik öneme sahiptir. Ancak Karabağ ile Dağlık Karabağ ifadeleri aynı bölge için kullanılmamaktadır. 18.000 km² yüzölçümüne sahip Karabağ'ın sadece 4392 km²'lik kısmını Dağlık Karabağ oluşturmaktadır. Karabağ; Ağdam, Terter, Yevlah, Füzuli, Beylegan, Kubatlı, Cebrail, Mingeçevir, Ağcabedi, Hocavend, Şuşa, Hankendi, Laçın, Kelbecer, Hanlar, Gorus, Akdere, Berde, Zengezur ve Had-rutrayonlarından oluşurken Dağlık Karabağ; Hankendi merkez olmak üzere Şuşa, Akdere, Hadrut, Hocavend ve Askeranrayonlarından oluşmaktadır.

Uzun bir tarihe sahip olan "Karabağ Sorunu", 1980'lerin ikinci yarısında SSCB'nin dağılma sürecine girdiği dönemde Ermenistan'ın Azerbaycan'a ait Karabağ bölgesinin dağlık kısmında yeniden hak iddia etmesiyle ortaya çıkmıştır. Ermenilerin Dağlık Karabağ üzerindeki hak iddiaları burada nüfusun çoğunluğunu oluşturdukları kabulünden yola çıkmaktadır. Ermenilerin mevcut durum itibariyle Dağlık Karabağ'da çoğunluğu teşkil ettikleri bir gerçektir. 1989 sayımına göre Dağlık Karabağ nüfusunun %75'i Ermenilerden, %25'i Azerilerden oluşmaktadır. Ancak burada Ermeni sayısının artmasının temel nedeni Rusya'nın Kafkaslarda izlediği politikadır. Ayrıca Rusya için Kafkasya politikasında Ermenistan ve genel anlamda Ermenilerin vazgeçilmez oluşu Ermenilerin Dağlık Karabağ tezini güçlendirmektedir.

Diğer taraftan Azerbaycan, Dağlık Karabağ bölgesinin hukuki ve tarihî olarak kendisine ait olduğunu ileri sürmektedir. Aslında bu bir iddiadan öte uluslararası hukuk tarafından da desteklenen bir durumdur. Ancak Azerbaycan bu konuda sadece Türkiye'nin

*Trakya Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Üçüncü Sınıf Öğrencisi

desteğini alırken, Ermeniler Rusya ve İnan başta olmak üzere bölge ülkelerinin ve Batı devletlerinin desteğini sağlamış durumdadır. Bu nedenle Ermeniler ‘‘Büyük Ermenistan’’ hayalinin bir parçası olarak gördükleri Dağlık Karabağ’ı bırakmak istememektedirler.

Sonuç olarak, bu sorun tekrar ortaya çıkmıştır.2 Nisan’da Ermenistan ve Azerbaycan arasında çatışmalar yeniden başlamıştır. Ermenistan çatışmayı başlatan taraf olmuştur. Son çatışmalar ciddi boyutlara ulaştı ve halen devam ediyor. Çatışmalarda uçaklar, helikopterler, tanklar ve topçu bataryaları kullanıldı. Resmi açıklamalara göre 12 Azerbaycan ve 18 Ermeni askeri hayatını kaybetti. Azerbaycan 6 Ermeni tankı ve 15 topun imha edildiğini, Ermenistan ise 1 Azeri helikopterini düşürüp, 10’dan fazla tankı tahrip ettiğini belirtiyor. Azerbaycan çatışmalar sonrasında Goranboy ve Naftalan yerleşim yerlerini kontrol eden Talış köyü etrafındaki tepeleri ele geçirdiğini ve Seysulan köyünü Ermeni glerden temizlendiğini açıkladı. Ayrıca Azerbaycan kuvvetlerinin Fuzuli bölgesindeki Horadiz kentinin güvenliği için önemli olan Lele Tepesi’ni de kontrol ettiğini belirtti. Geri alınan bölgelerde savunma hattı oluşturuldu ve mevziler güçlendirildi.

Barış görüşmelerinde ise Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) Minsk Grubu çerçevesinde sürdürülen barış görüşmelerinden bugüne kadar olumlu bir sonuç alınamamıştır. Rusya’nın da barış için mecburen arabuluculuk yaptığı bir olaydır.

Düşünce ve ilke olarak doğru olan şudur ki; kardeş Azerbaycan’ın topraklarında bir işgal mevcuttur. Ermenistan’ın 1990’lı yıllarda yaptığı Hocalı katliamı ve şuan ki uyguladıkları çatışma stratejisi Türkiye’yi ve Türk vatandaşlarını Azerbaycanlı kardeşlerimizin yanında saf tutmamız gerektiğini göstermektedir. Azerbaycan’ın toprak bütünlüğünün ve halkının güvenliğinin sağlanması gerekmektedir.